

*Др Сандра Фишер-Шобой, асистент
Правног факултета у Новом Саду*

НЕСАОБРАЗНОСТ РОБЕ ЗА КОЈУ ПРОДАВАЦ НЕ ОДГОВАРА

Сажетак: Продавац сноси одговорност уколико купцу испоручи несаобразну робу. У праву међународне и домаће продаје постоје случајеви у којима је и поред постојања несаобразности робе одговорност продавца искључена. Прво, стране могу својим споразумом искључити или ограничити одговорност продавца за недостигне робе. Друго, продавац, по праву, не одговара за незнатне недостигне робе. Треће, продавац неће одговорити ако га купац не обавести благовремено и уредно о несаобразности робе. И последње, продавац не сноси одговорност за недостигне робе ако је купац у време закључења уговора за њих знао или му они нису могли бити неизнати.

У раду је разматрано искључење одговорности продавца код испоруке робе са незнатним недостигама и искључење одговорности за несаобразност робе због знања купаца о недостигу у време закључења уговора. Анализиране су правне норме садржане у Конвенцији УН о уговорима о међународној продаји робе и Закону о облигационим односима, као и релевантна судска и арбитражна пракса.

Кључне речи: саобразност робе, одговорност продавца, искључење одговорности, уговор о продаји.

1. Увод

Продавац је дужан да купцу испоручи робу без материјалних недостатака. Купац према продавцу стиче захтев за накнаду штете у случају испоруке несаобразне робе ако се кумулативно испуне следећи услови. Прво, потребно је да је роба несаобразна, односно да има материјални недоста-

так. Друго, недостатак мора постојати у одређеном тренутку. Основно је правило да роба мора бити исправна у време преласка ризика на купца. Изузетно, под одређеним условима продавац ће одговарати за недостатке и након што је ризик прешао на купца. Треће, купац мора благовремено обавестити продавца о недостатку. Четврто, не смеју постојати околности које воде искључењу одговорности продавца.¹

Искључење одговорности продавца за несаобразност робе је могуће у следећим случајевима. Прво, стране својим споразумом могу ограничити или искључити одговорност продавца за несаобразност испоручене робе. Правила у *Конвенцији УН о уговорима о међународној њродаји робе*² (у даљем тексту: Бечка конвенција, БК) о искључењу одговорности продавца су диспозитивна,³ па је могуће да стране другачије у уговору уреде ово питање или да нешто друго произлази из обичаја или праксе успостављене између њих.⁴

И у нашем праву су правила о одговорности продавца за материјалне недостатке диспозитивне природе. Стога уговорне стране могу ограничити или сасвим искључити продавчеву одговорност за материјалне недостатке ствари.⁵ Међутим, одредба уговора којом се ограничава или искључује одговорност за недостатке ствари је ништава ако је недостатак био познат продавцу, а он о њему није обавестио купца, као и кад је продавац наметнуо ту одредбу користећи свој посебан монополски положај.⁶

Друго, у српском праву продавац не одговара за незнатне недостатке испоручене робе. С друге стране, БК не предвиђа искључење одговорности продавца за незнатну несаобразност, док су ставови доктрине подељени по питању да ли продавац одговара и за незнатну несаобразност.

Треће, право да се позива на несаобразност испоручене робе и да захтева накнаду штете има само купац који је уредно и благовремено обавестио продав-

---

¹ Потребно је разликовати искључење одговорности продавца и ослобођење продавца од одговорности. У првом случају постоји повреда уговора од стране продавца, али купац према продавцу не може истаћи захтев за накнаду штете због постојања околности које воде искључењу његове одговорности. У другом случају, међутим, купац има захтев за накнаду штете, али је продавац ослобођен правних последица повреде уговора, односно ослобођен је обавезе накнаде штете. Дакле, правне последице искључења и ослобођења од одговорности су исте јер продавац нема обавезу накнаде штете. Основна разлика између искључења одговорности и ослобођења од одговорности је у томе што у првом случају купац према продавцу ни не стиче захтев за накнаду штете.

² Конвенција Уједињених Нација о уговорима о међународној продаји робе (Службени лист СФРЈ 10/1/84 од 31.12.1984.; даље у фуснотама: БК)

³ Видети чл. 6 БК.

⁴ Видети чл. 9 БК.

⁵ Видети чл. 486(1) Закона о облигационим односима (Службени лист СФРЈ, бр. 29/78, 39/85, 57/89, 31/93.; даље у фуснотама: ЗОО).

⁶ Видети чл. 486(2) ЗОО.

ца о природи недостатака робе.⁷ Другим речима, ако купац није благовремено и на одговарајући начин продавцу рекламирао недостатке продавац за њих неће одговарати. Изузетно, купцу неће штетити и ако није обавестио продавца о недостацима робе, кад се недостатак саобразности односи на чињенице које су продавцу биле познате или му нису могле бити непознате, а он их није открио купцу.⁸ У међународној продаји робе продавац ће одговарати за недостатке робе и када га купац није обавестио о несаобразности робе, али за то има разумно оправдање. У овом случају, купац задржава, додуше ограничено, право на накнаду штете, јер може захтевати претрпљену штету, али не и изгубљену добит.⁹

И последње, одговорност продавца за несаобразност је искључена ако је приликом закључења уговора купац за недостатке знао или му нису могли остати непознати. Наведено правило представља конкретизацију начела савесности и поштења.

Предмет анализе у овом раду су одређени случајеви у којима је искључена одговорност продавца за несаобразност робе. У првом делу рада ће бити размотрено да ли у међународној и домаћој продаји продавац одговара за незнатне недостатке робе, док ће други део бити посвећен искључењу одговорности продавца за несаобразност робе због знања купца о недостатку у време закључења уговора. Такође, разматрања која следе ће бити заснована на претпоставци да стране нису ништа друго уговориле и да има места примени релевантних одредби БК, односно ЗОО.

2. Незнатан материјални недостатак

Правило о незнатном материјалном недостатку за који продавац не сноси одговорност садржи чл. 33(2) *Једнообразног закона о међународној продаји њелесних њокрејних ствари* (у даљем тексту: УЛИС). Наведеном нормом је предвиђено да се разлике у количини, одсуство неког дела, одсуство неког својства или неке одлике не узимају у обзир кад су без значаја. Дакле, недостаци који немају значај не воде несаобразности робе. Да ли је недостатак незнатан процењује се према објективном критеријуму.¹⁰

⁷ Видети чл. 39(1) БК, чл. 481(1) и 482(1) ЗОО. О дужности обавештавања продавца о недостацима, садржају и форми обавештења видети више код С. Фишер-Шобот, Појам, садржај и форма обавештења о несаобразности робе у међународном и домаћем праву, *Право и привреда*, бр. 4-6/2010, стр. 435-449. О року за обавештавање видети више код С. Фишер-Шобот, Рок за обавештавање о несаобразности испоручене робе у међународном и домаћем праву, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 2/2010, стр. 265-279.

⁸ Видети чл. 40 БК, 485 ЗОО.

⁹ Видети чл. 44 БК.

¹⁰ Видети више код М. Hutter, *Die Haftung des Verkäufers für Nichtlieferung bzw. Lieferung vertragswidriger Ware nach dem Wiener UNCITRAL-Übereinkommen über internationale Warenkaufverträge vom 11. April 1980*, Allgäu, 1988, стр. 52.

С друге стране, Бечка конвенција не предвиђа изричито да продавац није одговоран за незнатне недостатке саобразности. Регулисање незнатних недостатака је изостављено већ у нацртима конвенције из 1976 и 1977. године. На Бечкој конференцији је изнет предлог да се решење из УЛИС-а унесе у конвенцију, али није прихваћен. У доктрини је заузет став да је правило о искључењу одговорности код незнатних недостатака свесно изостављено из БК и да је продавац, у принципу, одговоран и за незнатне недостатке.¹¹ Према другом мишљењу, правило по коме продавац не одговара за незнатне недостатке прећутно и даље важи, а своје упориште има у начелу савесности и поштења из чл. 7(1) БК.¹²

Иако их БК не дефинише сматрамо да се незнатним могу сматрати недостаци који не утичу на могућност коришћења робе. У сваком случају, незнатна несаобразност никада не може представљати битну повреду уговора из чл. 25 БК. Следствено томе, купац не може раскинути уговор због незнатног недостатка. То даље значи да купац може захтевати само конкретно одмеравање накнаде штете у складу са чл. 74 БК и притом је дужан да претрпљену штету и докаже. Међутим, поставља се питање да ли у пракси уопште могу настати такви случајеви у којима ће купац остварити накнаду штете због незнатне несаобразности.

Према нашем мишљењу, за питање одговорности продавца за незнатне недостатке ће редовно бити меродавни трговачки обичаји, обичаји струке и пракса успостављена између страна. Другим речима, до примене БК по овом питању у већини случајева неће ни доћи. Па ипак било би добро да је у Бечкој конвенцији одређен појам незнатног недостатка и да је изричито предвиђено да продавац не сноси одговорност за незнатну несаобразност робе. Такво решење би допринело правној сигурности и било би у складу са начелом *de minimis non curat lex*.

У нашем праву, према чл. 478 (3) ЗОО продавац неће одговарати за незнатан материјални недостатак. Према уз. бр. 155 *Ојшшшшх узанси за њромей робом*¹³ из 1954. године (у даљем тексту: ОУЗ) купац не може одбити пријем робе ако разлика у квалитету не прелази границе уобичајеног одступања, изузев кад уговор садржи одредбу «без толеранције» или сличну одредбу.

---

¹¹ Тако Р. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *Commentary on the UN Convention of the International Sale of Goods (CISG)*, New York, 2005², стр. 425; U. Magnus, J. von Staudingers *Kommentar zum Burgerlichen Gesetzbuch: Wiener UN-Kaufrecht (CISG)*, Sellier-de Gruyter, Berlin 2005, стр. 354. Према мишљењу неких аутора изостављање правила о искључењу одговорности код незнатних недостатака није добро. Видети више код Р. Schlechtriem, *The Seller's Obligations Under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*, стр. 6-22, доступно на www.cisg.law.pace.edu.

¹² Видети више М. Hutter, *нав. дело*, стр. 52.

¹³ Службени лист ФНРЈ бр. 15/54.

Незнатан недостатак је онај недостатак који према пословним обичајима и околностима конкретног посла не смета редовитој употреби ствари односно употреби за коју је купац купио.¹⁴ Да ли постоји незнатан недостатак је фактичко питање које треба решавати према околностима конкретног случаја. Најпре у обзир треба узети вољу уговорних страна, јер сами уговарачи могу својим споразумом одредити да нису дозвољена никаква одступања у квалитету или количини. Тада продавац одговара и за незнатан недостатак. Друго, при процени да ли је недостатак незнатан треба узети у обзир овлашћена очекивања обе уговорне стране, као и правила промета, а не само интересе купца.¹⁵ И последње, мора се водити рачуна о природи ствари. Ако је предмет уговора о продаји нпр. прецизан мерни уређај онда нису прихватљива ни најмања одступања. Насупрот томе, постоји роба код које су одређена одступања дозвољена и уобичајена.

3. Знање купца о недостатку

У међународном и домаћем праву је прихваћено правило да продавац неће одговарати за недостатке робе уколико је купац у време закључења уговора за њих знао или му они нису могли бити непознати.¹⁶ Наведено правило представља конкретизацију начела савесности и поштења.

Искључење одговорности продавца у овом случају је оправдано из два разлога. Прво, на основу закљученог уговора о продаји купац очекује да за свој новац добије робу одређених својстава. Међутим, купчева очекивања у погледу квалитета испоручене робе не могу бити изневерена ако је он приликом закључења уговора знао да купује робу са недостацима. Друго, у међународној трговини чл. 35(2) БК представља претпоставку прећутне воље уговорних страна, која у случају знања купца о недостацима није оправдана. У том случају, купац не може очекивати од продавца да прећутно гарантује уобичајене или нарочите квалитете робе.

У пракси ће до примене чл. 35(3) БК и чл. 480(1) ЗОО најчешће доћи кад купац купује индивидуално одређену ствар и половну ствар (нпр. половна машина¹⁷).

Искључење одговорности продавца за испоруку робе са недостацима је могуће ако се испуне одређени услови. Прво, потребно је да је купац знао за недостатке на роби или да му они нису могли бити непознати. Друго, знање купца мора постојати у време закључења уговора. Треће, искључење одго-

¹⁴ Б. Визнер, И. Букљаш, *Коментар Закона о обвезним (облигационим) односима*, књига 3, Загреб, 1979, стр. 1593.

¹⁵ Видети више код М. Hutter, *нав. дело*, стр. 53.

¹⁶ Видети чл. 35(3) БК, чл. 36 УЛИС, чл. 480(1) ЗОО, уз. бр. 136 ОУЗ.

¹⁷ Switzerland, *Tribunal Cantonal de Vaud*, 28 October 1997, доступно на www.unilex.info.

ворности продавца је могуће само у конвенцијом и законом предвиђеним случајевима. Притом је различит домашј искључења према БК и ЗОО. Код међународне продаје искључењем су обухваћени случајеви кад роба не одговара објективним стандардима из чл. 35(2) БК. У српском праву, продавац неће одговарати ако ствар нема потребна својства за њену редовну употребу или промет и ако ствар нема својства и одлике које су изричито или прећутно уговорене, односно прописане. И последње, искључење одговорности продавца није апсолутно јер ће он одговарати у случају своје несавесности, односно ако је купцу обећао својства и одлике које роба нема или ако је купцу злонамерно прећутао мане. Разлика између српског и права међународне продаје се огледа у томе што наш закон изричито предвиђа наведено правило у чл. 480(3), док у БК оно произлази из других одредби.

3.1. Знање купца

Купац нема обавезу прегледа робе пре закључења уговора ради утврђивања њене евентуалне несаобразности. Међутим, ако је купац робу која му је намењена видео или чак и прегледао до закључења уговора, он се не може касније позивати на њену несаобразност и не може се користити правним средствима због испоруке несаобразне робе. Исто важи и кад купац пре закључења уговора није видео робу, али је знао за несаобразност или му она није могла бити непозната.

Продавац не сноси одговорност за несаобразност ако купац *зна* за недостатке на роби или му они *нису могли бити неизнајни*. Реч *зна* подразумева позитивно знање купца о недостатку на роби, односно да је купац чинично (стварно) знао за несаобразност. За купца се може рећи да познаје мане ако их познаје у целини.¹⁸ Стварно знање купца постоји ако му је продавац обелоданио недостатак. Продавац купца може обавестити и о видљивим и о скривеним недостацима. Потом, купац зна за недостатак ако га сам уочи. Такође, уношење у уговор клаузуле нпр. купљено у виђеном стању, ствара претпоставку да је купац био упознат са стањем робе и њеним евентуалним манама, па продавца ослобађа од одговорности за очигледне недостатке.

Ако купац зна какву робу ће му продавац испоручити, он не може да захтева робу бољих својстава или у бољем стању. Наиме, сматра се да се купац који купује робу без обзира на њене уочљиве и очигледне недостатке сложио са понудом продавца која је одређена стварним стањем робе¹⁹ и

---

¹⁸ А. Голдштајн, *Привредно уговорно право*, Загреб, 1967, стр. 277.

¹⁹ Видети више код С.М. Bianca, M.J. Bonell, *Commentary on the International Sales Law – The 1980 Vienna Sales Convention*, Milan, 1987, стр. 278.

да се прећутно одрекао употребе правних средстава.²⁰ Наведено решење је у складу са општим принципом савесности и поштења и принципом *venire contra factum proprium*,²¹ а прихваћено је и у судској пракси. У једном предмету, продавац из Италије је изричито информисао купца из Швајцарске о стању половног булдожера, који је купац чак и тестирао пре поруџбине. Осим замене три тачно одређена дела, стране нису уговориле никакве додатне поправке пре испоруке. Међутим, купац је након испоруке одбио да плати део цене и захтевао накнаду штете, између осталог и због несаобразности робе. Пошто је купац био упознат са стањем робе и тестирао је суд је утврдио да је испоручена роба саобразна ономе што је уговорено (чл. 35(1) БК).²²

Други део формулације да несаобразност купцу *није могла остати нејошнајна*²³ је у теорији међународне продаје робе изазвао много већу пажњу, али и расправе. Сама конвенција не даје информацију по ком мерику се процењује да купцу недостатак није могао остати непознат. Приликом разматрања ове фразе треба имати на уму да се у БК користе различити изрази. Наиме, поред речи *знао* и *сазнао*, постоји и *није му могло бити нејошнајно*²⁴ и *знао или морао да зна*²⁵. Разлике нису само језичке природе, него је потребно направити разлику у степену пажње који се од уговорних страна очекује. Па тако, околности које је неко *морао да зна* укључују оне околности које су биле откривене прегледом који је страна морала да изврши.²⁶ Речи *знао/морао да зна* означавају обичну непажњу²⁷. С друге стране, чињенице које неке *нису могле бити нејошнајне* су «чињенице које су пред очима онога ко може да види»²⁸.

²⁰ У немачкој теорији је прихваћен став да куповина са знањем о несаобразности представља прећутно одрицање од правних средстава. Више код Р. Schlechtriem, *The Seller's Obligations Under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*, стр. 6-23, доступно на www.cisg.law.pace.edu.

Видети такође Switzerland, *Tribunal Cantonal de Sion*, 29 June 1998, доступно на www.unilex.info.

²¹ Видети више код К. Schmidt (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, München 2004, стр. 517; Н.Г. Bamberger, Н. Roth (Hrsg.), *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, München, 2003, стр. 2821.

²² Switzerland, *Tribunal Cantonal de Vaud*, 28 October 1997, доступно на www.unilex.info.

²³ Дословце преведена са енглеског фраза *could not have been unaware* значи *није могао да не зна*.

²⁴ Видети чл. 35(3), 40, 42(1) и (2) БК.

²⁵ Видети чл. 38(3), 39(1), 49(2)(б) и 79(4) БК.

²⁶ Тако Ј. О. Honnold, *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention*, 3rd edition, The Hague, 1999, стр. 260.

²⁷ Тако U. Magnus, *нав. дело*, стр. 425.

²⁸ Ј.О. Honnold, *нав. дело*, стр. 260.

Према доминантном мишљењу купцу недостатак није могао остати непознат ако његово незнање почива на грубој непажњи.²⁹ Купац поступа са грубом непажњом ако приликом прегледа робе не открије недостатке које је могао открити при обичној пажњи. Према другој групи теоретичара поступање купца са грубом непажњом није довољно, него је потребно да је недостатак објективан, лако уочљив и очигледан просечном купцу.³⁰ Према нашем мишљењу, формулација да купцу недостатак није могао остати непознат свакако значи више од обичне непажње,³¹ односно купцу недостатак није могао остати непознат уколико би он био очигледан просечном купцу. Ако је купац имао разумну могућност да робу прегледа и након тога одлучио да је купи, то значи да је прихватио понуду продавца и да је њоме задовољан. У овом случају се понуда продавца односи на очигледно стање робе. Изузетно, купцу груба непажња неће штетити ако је било уговорено или је купац оправдано веровао да ће продавац до испоруке отклонити недостатке.³² Такође, продавац и даље остаје одговоран за скривене недостатке, који се нису могли разумно открити приликом прегледа робе.

Иако конвенција то не наводи изричито, за могућност сазнања стања у ком се роба налази је битно да је купац имао разумну могућност да робу прегледа. Купац је дужан да изврши преглед који је нормалан у његовој струци. Често је довољно да он прегледа мали део робе, без провере целе количине коју намерава да купи. У том случају, ако не уочи недостатке, купац разумно може очекивати да је и преостала роба саобразна.³³ Преглед

---

²⁹ Такав став заступају углавном немачки аутори. Видети више код W. Krüger, H.P. Westermann (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, 4. Auflage, München, 2004, стр. 2354; U. Magnus, *нав. дело*, стр. 365; H. Honsell (Hrsg.), *Kommentar zum UN-Kaufrecht*, Berlin, Heidelberg, 2010, стр. 394; R. Herber, B. Czerwenka, *Internationales Kaufrecht – Kommentar zu dem Übereinkommen der Vereinten Nationen vom 11. April 1980 über Verträge über den Internationalen Warenkauf*, München, 1991, стр. 166; C. Brunner, *UN-Kaufrecht – CISG – Kommentar zum Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf von 1980 – Unter Berücksichtigung der Schnittstellen zum internen Schweizer Recht*, Bern, 2004, стр. 202.

Видети такође CISG-online No. 658, Germany, *Oberlandesgericht Düsseldorf*, 15 February 2001.

³⁰ Видети више код Т. Poikela, *Conformity of Goods in the 1980 United Nations Convention of Contracts for the International Sale of Goods*, *Nordic Journal of Commercial Law*, 2003/1, стр. 52. Такође, F. Enderlein, D. Maskow, *International Sales Law*, Oceana Publications, 1992, стр. 148; P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 426.

³¹ Исто тако F. Enderlein, D. Maskow, M. Stargardt, *Kommentar - Konvention der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf, Konvention über die Verjährung beim internationalen Warenkauf – Protokoll zur Änderung der Konvention über die Verjährung beim internationalen Warenkauf*, Berlin, 1985, стр. 86.

³² Видети више код U. Magnus, *нав. дело*, стр. 366.

³³ Видети више код C.M. Bianca, M.J. Bonell, *нав. дело*, стр. 279.

од стране купца не укључује примену сложених и детаљних професионалних метода.

Да ли је несаобразност купцу могла остати непозната је фактичко питање. Међутим, постојање одређених околности указује да недостатак купцу није могао остати непознат. На пример, ако је продавац раније купцу продао робу лошег квалитета без да је купац имао примедбе или ако цена одговара цени која се плаћа за робу слабијег квалитета,³⁴ као и кад се купује нпр. половна роба.

Из свега наведеног можемо закључити да је за искључење одговорности продавца довољно да је купац имао могућност сазнања недостатка. Околност да није потребно постојање знања купца представља олакшање за продавца, јер ће у случају спора бити довољно да докаже да недостатак купцу није могао бити непознат. На тај начин је продавац стављен у повољан положај јер би, у пракси, доказивање позитивног знања купца често било немогуће.

ЗОО изричито регулише кад недостаци нису могли остати непознати купцу. Наиме, сматра се да нису могли остати непознати купцу они недостаци које би брижљиво лице са просечним знањем и искуством лица истог занимања и струке као купац могло лако опазити при уобичајеном прегледу ствари.³⁵ Из наведеног произлази следеће. Прво, прихваћен је објективни критеријум, јер се не оцењује да ли је сам купац показао довољну брижљивост, него се узима у обзир брижљивост коју треба да покаже свако лице истог занимања и струке са просечним знањем и искуством. Друго, потребно је да је купцу било омогућено да прегледа робу приликом закључења уговора. Купац треба да изврши уобичајени преглед ствари. Није довољно да он само осмотри робу, него је мора заиста прегледати, односно мора извршити уобичајен преглед такве робе. Притом преглед не мора бити онолико детаљан као преглед који се врши приликом пријема испоруке. Управо због наведеног треба разликовати уобичајени преглед ствари од прегледа ствари на уобичајени начин из чл. 481 ЗОО³⁶. Ако је купац приликом закључења уговора робу прегледао на начин на који се роба прегледа приликом пријема, онда су недостаци купцу или познати или непознати, а није могуће да му нису могли остати непознати³⁷. И последње, треба да се ради о недостатку који се могао лако опазити при

³⁴ С.М. Bianca, М.Ј. Bonell, *нав. дело*, стр. 279.

³⁵ Видети чл. 480(2) ЗОО.

³⁶ Тако С. Перовић, Д. Стојановић (ур.), *Коментар Закона о облигационим односима*, књига II, Крагујевац, Горњи Милановац, 1980, стр. 74. Према супротном ставу, уобичајени преглед из чл. 480(2) ЗОО и преглед на уобичајени начин из чл. 481(1) ЗОО су истозначни појмови. Видети више код Б.Т. Благојевић, В. Круљ (ур.), *Коментар Закона о облигационим односима*, књига I, Београд, 1980, стр. 973.

³⁷ С. Перовић, Д. Стојановић (ур.), *нав. дело*, књига II, стр. 75.

уобичајеном прегледу ствари. Према томе, продавац неће бити одговоран само ако купац за недостатке не зна услед грубе непажње.

3.2. Време меродавно за знање кућца

Не води свако знање купца искључењу продавчеве одговорности. Потребно је да је оно постојало у одређеном тренутку. И у међународној и у домаћој продаји је меродавно знање купца у време закључења уговора. Из оваквог решења произлази следеће. Прво, јасно је одређен домашај искључења. Наиме, оно се не може применити на испоруку друге врсте робе (*aliud*-а), као и у случају недостатака у погледу количине робе. Обе наведене повреде уговора настају тек извршењем испоруке, те је стога немогуће да купац за њих сазна у време закључења уговора.

Друга последица се односи на дужност купца да прегледа робу. Редовно у време закључења уговора купац нема обавезу прегледа робе. Из тог разлога би могло бити нејасно да ли купац који, и поред позива продавца да прегледа робу, то не учини, има право да се касније позива на недостатак. Одговор зависи од околности конкретног случаја тј. од природе робе, знања и стручности уговорних страна, разумности прегледа робе од стране купца итд.³⁸. Сматрамо да у сваком случају одговорност продавца не може бити искључена само на основу чињенице да је позвао купца да робу прегледа. Међутим, поставља се питање да ли ће продавац одговарати ако позове купца да робу прегледа уз упозорење да постоје одређени недостаци, а овај то не учини. Конвенција и ЗОО не дају одговор на то питање. Према нашем мишљењу, у том случају купац губи право да се позива на недостатак који би при уобичајеном прегледу био очигледан.³⁹

3.3. Несавесносћ њродавца

Искључење одговорности продавца није апсолутно. Наиме, продавац се не може позивати на одредбе о искључењу одговорности уколико је сам био несавестан (*fraus omnia corrumpit*).

За разлику од већине националних права Бечка конвенција не регулише изричито случај кад продавац поступи несавесно. Могуће је разликовати два случаја. Први, кад продавац изричито гарантује неко својство робе за које зна да не постоји и други, кад зна за недостатак на роби, али то прећути купцу. У случају гаранције квалитета постоји уговор страна из чл. 35(1) БК и на њега се не примењује чл. 35(3) БК. Дакле, није могуће искључење одговорности продавца. Друга ситуација ће настати ако прода-

---

³⁸ Видети више код Р. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 427.

³⁹ Исто тако Р. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 427.

вац намерно купцу прећути да је роба несаобразна. У теорији постоји сагласност да продавац може да се позива на чл. 35(3) БК кад је купац знао за недостатке робе.⁴⁰ Међутим, искључење одговорности продавца није могуће кад је прикрио недостатак, а купац је поступао са грубом непажњом. Наведено произлази из чл. 40 БК и начела савесности и поштења из чл. 7(1) БК. Наиме, продавац се не може позивати на понашање купца ако је сам поступао несавесно,⁴¹ односно продавац који поступа у злој намери се не може ослонити на немарност купца и не може из тога извучити користи.⁴² Ако би се продавцу у том случају дозволило да се позива на чл. 35(3) БК, то би представљало злоупотребу права.⁴³ Према томе, у случају несавесности продавца и купца, предност има купац, барем у случају кад несаобразност није знао из грубе непажње.

За разлику од међународног у српском праву постоји правило које се односи на несавесно поступање продавца. Наиме, продавац одговара за недостатке које је купац могао лако опазити, ако је изјавио да ствар нема никакве недостатке (ни видљиве, ни скривене) или да ствар има одређена својства или одлике.⁴⁴ Закон не регулише питање кад и на који начин продавац треба да да ову изјаву. Сматрамо да изјава може бити дата и усмено и писмено, у уговору или ван њега. Према ставу заузетом у домаћој теорији изјава може да буде дата у тренутку закључења уговора, али и касније, све до предаје ствари.⁴⁵ Сматрамо да се чл. 480(3) ЗОО односи на изјаве које су дате у време закључења уговора, јер је за непостојање одговорности продавца према чл. 480(1) меродавно време закључења уговора. И друго, према уз. бр. 136 ОУЗ продавац је одговоран и ако купцу злонамерно прећути мане робе. Без обзира што ЗОО не садржи сличну норму, наведено правило важи јер се ради о понашању супротном начелу савесности и поштења из чл. 12 ЗОО.

3.4. Дејство искључења

Код међународне продаје робе је дејство искључења одговорности продавца за несаобразност ограничено, будући да је њиме обухваћен само чл. 35(2) БК. То је јасно из формулације чл. 35(3) БК у коме се експлицитно наводи да продавац неће одговарати за било какву несаобразност робе на основу тачке (а) до (д) из чл. 35(2) БК. У прилог овој тврдњи говори и

⁴⁰ Видети више код Н.Г. Vamberger, Н. Roth (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2821.

⁴¹ Р. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 427.

⁴² Наведени став је потврђен и у судској пракси. Видети предмет *Germany, Oberlandesgericht Köln*, 21. Мај 1996 доступно на www.unilex.info.

⁴³ Видети више код Hutter, *нав. дело*, стр. 69.

⁴⁴ Видети чл. 480(3) ЗОО.

⁴⁵ С. Перовић, Д. Стојановић (ур.), *нав. дело*, књига II, стр. 75.

историја настанка ове одредбе.⁴⁶ И поред наведеног неки аутори сматрају да је могућа и потребна аналогна примена искључења и на случајеве из чл. 35(1) БК.⁴⁷ Један од аргумената за такав став је и да се прављењем разлике између чл. 35(1) и 35(2) БК уведе различита правила заснована на различитим врстама саобразности. Трећа група аутора налази да је могућа проширена примена чл. 35(3) БК у случају изричите гаранције продавца.⁴⁸ Према нашем мишљењу, аналогна примена чл. 35(3) и на чл. 35(1) БК није могућа. Неопходно је да се задржи разлика између уговорних обавеза с једне и обавеза које предвиђа конвенција или обичаји, са друге стране.⁴⁹ Раније смо видели да се за одређење саобразности робе објективни критеријуми примењују само кад изостане споразум између страна у том погледу. Кад су стране уговориле које особине роба треба да поседује, тада је искључена примена критеријума из чл. 35(2) БК који представљају претпостављену вољу уговорних страна. Поред тога, видели смо у претходним разматрањима да ако купац зна за несаобразност и ипак закључи уговор, онда би било супротно принципу савесности из чл. 7(1) БК да му се касније дозволи да се позива на несаобразност. С друге стране, чињеница да чл. 35(3) не упућује на чл. 35(1) БК даје купцу одређену заштиту. Наиме, ако постоји споразум страна да ће бити испоручена роба без мана, тада знање купца о недостацима не може да промени садржај уговореног, нити може продавца да ослободи његовог обећања.⁵⁰ Ово произлази из једног од основних принципа уговорног права *pacta sunt servanda*.

И чл. 36 УЛИС садржи слично правило, али је његов домашај делимично ужи, јер није обухваћена испорука робе која није саобразна узорку или моделу и испорука *aliud*-а, а делимично шири јер је могуће искључење одговорности продавца и код знања купца да ствар нема својства и одлике предвиђене изрично или прећутно уговором.

ЗОО изричито предвиђа да продавац неће одговорати само за недостатке из тачке 1) и 3) чл. 479, односно кад ствар нема потребна својства за њену редовну употребу или за промет и кад ствар нема својства и одлике које су изричито или прећутно уговорене, односно прописане. Насупрот томе, узансе не праве разлику између недостатака робе, него предвиђају искључење

---

⁴⁶ Приликом доношења Бечке конвенције, на дипломатској конференцији делегација Норвешке је без успеха предложила да се дејство искључења прошири и на чл. 35(1) БК.

⁴⁷ Више код F. Enderlein, D. Maskow, *нав. дело*, стр. 147, 148; R. Herber, B. Czerwenka, *нав. дело*, стр. 167. Супротно C. Brunner, *нав. дело*, стр. 202.

⁴⁸ R. Hyland, *Conformity of Goods to the Contract Under the United Nations Sales Convention and the Uniform Commercial Code*, у: P. Schlechtriem, *Einheitliches Kaufrecht und nationals Obligationenrecht*, Baden-Baden, 1987, стр. 326.

⁴⁹ С.М. Bianca, M.J. Bonell, *нав. дело*, стр. 280.

⁵⁰ Исто тако С.М. Bianca, M.J. Bonell, *нав. дело*, стр. 280.

одговорности продавца за све мане које су у тренутку закључења уговора купцу биле познате или су му морале бити познате.⁵¹ Видимо да решење из ЗОО има другачији домашај од свих правила која постоје у узансама и међународном праву. Разлозима за овакво поступање нашег законодавца у теорији уопште није посвећена пажња. Према нашем мишљењу чл. 480(1) ЗОО се могу упутити одређени приговори. Прво, није јасно који је критеријум био меродаван приликом одређивања ситуација у којима продавац не сноси одговорност за материјалне недостатке. Видели смо да су у БК јасно разграничене субјективне и објективне мане, а искључење је могуће само кад је повређен неки од објективних критеријума из чл. 35(2) БК. У српском праву се дејство искључења не протеже на све објективне мане, односно њиме нису обухваћени случајеви кад роба нема потребна својства за нарочиту употребу или ако роба није саобразна узорку или моделу. Оваква норма намеће питање по ком основу се прави разлика између објективних мана. Сматрамо да је боље решење које је постоји у узансама и међународном праву. И друго, ЗОО предвиђа да продавац не одговара и у случају кад роба нема изричито или прећутно уговорена својства. Решење је контрадикторно. За искључење одговорности продавца је потребно да је купац у време закључења уговора знао за материјалне недостатке. Због тога није могуће да роба нема уговорена својства у часу закључења уговора тј. кад уговор још није настао.

4. Закључак

У српском праву је изричито прописано да продавац не одговара за незнатне недостатке робе. Такво правило је предвиђао и УЛИС. Насупрот томе, у Бечкој конвенцији је ово правило изостављено. Према доминантном ставу у теорији, продавац одговара за сваку несаобразност робе, па и за незнатне недостатке. Међутим, у пракси продавац редовно неће одговарати за незнатне недостатке јер ће то произлазити из пословних обичаја и праксе успостављене између уговорних страна. Поред тога, тешко су замисливи случајеви у пракси у којима би купац могао остварити накнаду штете због незнатне несаобразности робе.

Одговорност продавца за недостатке робе је искључена уколико је купац у време закључења уговора за њих знао или му нису могли остати непознати. Наведено правило представља конкретизацију принципа савесности и поштења. За искључење одговорности продавца је потребно да се испуне следећи услови. Прво, потребно је да је купац имао позитивно знање о недостацима робе или да их није знао из грубе непажње. Потом, знање купца мора постојати у време закључења уговора. И последње, искључење одговорности продавца није могуће ако је сам био несавестан.

⁵¹ Видети уз. бр. 136 ОУЗ.

*Sandra Fišer-Šobot, Ph.D., Assistant
Faculty of Law Novi Sad*

Non-conformity of the Goods for which the Seller is not Liable

Abstract

Seller is liable for the conformity of delivered goods. However, there are cases where the seller's liability is excluded despite the lack of conformity of the goods.

First, pursuant to Art. 478(3) of Serbian Law on Obligations an insignificant material defect of the goods should not be taken into account. In other words, minor difference in quantity or quality will not be taken into consideration where it is not material. In international trade, in principle, the seller is liable for minor defects of the goods. However, in practice seller's liability for immaterial lack of conformity will be excluded on the basis of relevant trade usages and previous business dealings of the parties.

Second, it is commonly accepted in international and domestic trade, as concretization of the principle of good faith, that the seller is not liable for any lack of conformity of goods if at the time of conclusion of a contract the buyer knew or could not have been unaware of such lack of conformity. Seller's liability for the lack of conformity of the goods is excluded when the following requirements are fulfilled. The first requirement is that the buyer had positive knowledge of the defects or that he could not have been unaware of their existence. It is considered that the buyer could not have been unaware of the non-conformity if he acted with gross negligence. Furthermore, buyer's knowledge of the lack of conformity should exist at the time of conclusion of the contract. Finally, the exclusion of seller's liability is not possible when he acts in bad faith.

Key words: conformity of the goods, seller's liability, exclusion of liability, contract of sale.